
L'HEMISFERI DRET

GUIA
DEL PROFESSORAT

PRESENTACIÓ

L'hemisferi dret és la part del nostre cervell encarregada de gestionar les emocions.

L'hemisferi dret és una nova manera d'explorar la Col·lecció del MACBA. És una dinàmica educativa que no es construeix a partir de cap coneixement previ sobre art contemporani, sinó a través de la seves possibilitats emocionals –ja siguin aquestes d'atracció o de rebuig– que ens ofereix el contacte amb la pràctica artística actual. El projecte s'adreça a estudiants de secundària i batxillerat i s'estructura a partir de càpsules audiovisuals de caràcter monogràfic. És un sistema d'aproximació a determinats artistes i actituds que dona peu a debats i activitats per desenvolupar directament a l'aula, i que acaben amb una visita singular al Museu.

La proposta està concebuda com un recurs transversal a tot el currículum escolar, i pren l'experiència artística com a eina de reflexió per afavorir un dels principis bàsics més destacats: “Conèixer i valorar la realitat del món contemporani”. En aquest cas, *L'hemisferi dret* convida a fer-ho no només a partir de l'art sinó també mitjançant el pla d'acció tutorial. La implementació del projecte en el marc de les tutories contribueix a fer créixer l'alumnat en els aspectes intel·lectual, emocional i reflexiu, a l'hora que permet treballar habilitats de participació activa en contextos d'aprenentatge col·lectiu.

L'hemisferi dret es treballa en dues fases: la primera té lloc a l'aula, amb el suport d'un material adreçat especialment al professorat amb recursos pensats per generar els diàlegs i les activitats proposades. La segona fase consta d'una visita al Museu, on els joves tindran la ocasió de confrontar-se directament amb les obres de la Col·lecció MACBA.

3FUNCIONAMENT

L'hemisferi dret és una càpsula que arriba a l'institut amb tots els recursos necessaris per a que l'activitat es pugui desenvolupar dins la franja horària d'una classe sense que ni el professor/a ni els estudiants hagin de fer cap tipus d'immersió prèvia en l'art contemporani en general, o en la col·lecció del MACBA en particular.

Cada una de les càpsules de *L'hemisferi dret* es dedica a un artista específic (en aquest cas a Joan Brossa i les seves col·laboracions amb altres artistes), i convida a una aproximació tant discursiva com pràctica al treball de l'artista. Un contacte que prioritza les capacitats emocionals i suggestives de l'art a partir d'una experiència satisfactòria on els estudiants poden aprendre a valorar l'art contemporani des d'un punt de vista crític i lúdic.

L'hemisferi dret consta de dos elements bàsics: una peça audiovisual i materials específics per a la part pràctica (en aquesta càpsula un joc de cartes).

La peça audiovisual (reproducible en qualsevol ordinador) serà projectada a l'aula i incorporarà la veu narradora de *L'hemisferi dret*. Una veu que marcarà tot el ritme de l'activitat, i que a més anirà mostrant diferents imatges i vídeos sobre el treball de l'artista. No obstant, és aconsellable que el mestre estigui atent i receptiu a tot allò que passi a l'aula. Per aquest motiu, afegim en aquest document una sèrie de pautes per els mestres que, des d'un paper secundari, poden ser molt útils de cara al bon funcionament de les dinàmiques de treball amb els estudiants i la interacció amb la veu.

L'hemisferi dret es treballa en dues fases: la primera té lloc a l'aula, amb el suport d'un material adreçat especialment al professorat amb recursos pensats per genera els diàlegs i les activitats proposades. La segona fase consta d'una visita al Museu, on els joves tindran la ocasió de confrontar-se directament amb les obres de la Col·lecció MACBA.

PAUTES I SUGGERÈNCIES PER AL PROFESSORAT_

L'hemisferi dret comença activant la càpsula audiovisual, la qual cosa marca l'inici del joc amb una sintonia particular. A partir d'aquí, una veu narradora s'encarregarà de dinamitzar tota l'activitat. Els estudiants l'hauran d'escoltar i ella anirà marcant el ritme de la sessió. En aquest sentit, i al tractar-se d'un fals diàleg (la veu enregistrada prèviament i els estudiants), és important que el/la professor/a fomenti el joc i se senti còmplice de la veu.

La peça audiovisual planteja una seqüència de 50 minuts aproximadament, durant els quals els estudiants faran un recorregut per la biografia de Joan Brossa, veient extractes dels seus primers treballs i les seves peces més experimentals.

La veu incorpora imatges i vídeos de Joan Brossa, fent un èmfasi especial en aquells materials relacionats amb les seves col·laboracions amb altres artistes. A més amés, s'ha incorporat l'enregistrament de múltiples materials d'arxiu, alguns d'ells mai consultats pel públic, per tal de recordar que el Centre d'Estudis i Documentació del MACBA custodia des del 2012 el fons de l'artista que va cedir la Fundació Joan Brossa. La proposta consta d'una temporalitat específica i continuada, tot i que el/la professor/a podrà pulsar "pause" sempre que vulgui de cara a potenciar el debat o una participació més extensa dels estudiants. No obstant, caldrà ser molt rigorós amb el temps, ja que tota la peça està calculada segons l'estructura horària d'una classe.

L'ESCOLTA ATENTA

La primera part de *L'hemisferi dret* suposa un procés d'adaptació a la veu narradora. En aquest sentit, el/la professor/a haurà d'estar receptiu a la veu i, en cas de que costi generar empatia entre ella i el grup, col·laborar a que aquesta complicitat es produeixi. La veu portarà tot el pes de l'activitat, afegint comentaris i bromes per a guanyar-se al grup, però ningú millor que el professor/a coneix l'alumnat i podrà fer l'adaptació necessària pel bon funcionament de la proposta.

En aquesta part inicial, la veu en off explica breument les diferències entre els dos hemisferis del cervell, tot intensificant les qualitats de la part

dreta en relació a les emocions i les sensacions. Com a elements centrals, la càpsula audiovisual ofereix una sèrie d'exemples lligats a la idea de col·laboració en l'art contemporani. Prenent com a punt de partida la mostra que el MACBA dedicarà a l'artista, aquesta càpsula evidencia el constant treball col·laboratiu de Joan Brossa. Així, l'eix principal d'aquest Hemisferi Dret insisteix en la riquesa que es produeix quan es crea de forma col·lectiva, intercanviant rols, contaminant positivament als altres i deixant-se influir pels altres. En el cas de l'artista català la col·laboració serà fonamental per assolir una de les seves fites principal: la barreja transformista i el desdibuixament de les especificitats dels diferents llenguatges artístics amb els que treballa.

D'aquesta manera, el transformisme es converteix en un altre dels eixos de la primera part d'aquesta càpsula. Un transformisme que es juga a dos nivells: per un costat s'utilitza com a imatge literal de la necessitat de canviar de rols, de barrejar-los, de ser valents adoptant nous papers; els estudiants podran veure a Brossa disfressat amb múltiples màscares, des de petit fins a la maduresa, així com altres figures claus dels transformisme que tant fascinaven l'artista. Per l'altre, s'assumeix com a metàfora d'aquella necessitat d'experimentació amb els llenguatges artístics, de la que Brossa va ser un mestre; veurem fragments de vídeos o materials enregistrats on l'artista farà ballar amb botes a una ballarina, farà tocar amb una màscara a un pianista i transformarà la pantalla de cine en un món de màgia, de tramposos jocs de cartes i de delirants actors que es mengen els seus bigotis postissos.

Serà precisament des de la màgia dels jocs de cartes i el seu caràcter de "joc en grup" des d'on arrencarem la segona part, de caire pràctic i col·laboratiu amb els alumnes.

L'ACTIVITAT PRÀCTICA EN COL·LABORACIÓ

L'activitat pràctica que plantegem en aquesta càpsula, busca apropar la creació col·laborativa entre els diferents membres del grup. El/La professor/a haurà d'ajudar en les dinàmiques d'organització, bàsicament en el repartiment de material i en la confecció dels grups, però també ha de donar llibertat a l'alumnat per poder organitzar les seves tasques i poder prendre decisions respecte a la seva peça.

L'activitat, té una durada de 20 minuts aproximadament, encara que es força temps, és important treballar amb agilitat i bona coordinació entre tots. Un detall important pel professor/a es que recordi als alumnes que les intervencions han de ser creades en grup. És a dir, tots els participants del grup han de dir la seva i estar d'acord amb totes les decisions.

Des del departament educatiu del museu sempre recomanem realitzar un debat final per posar sobre la taula el que ha succeït a la sessió, som conscients que les dinàmiques de l'aula i els horaris de les assignatures no donen gaire temps per aprofundir en aquestes aspectes. Per això, i només com a recomanació, proposem que el/la professor/a obri debat quan tots els grups hagin finalitzat o en un altre sessió de classe sota les següents preguntes:

- Com us heu organitzat?
- Heu trobat dificultats?
- Com heu fet la presa de decisions?
- Com faríeu aquest exercici amb tot el grup classe?

ADJUNTEM AQUÍ LES INSTRUCCIONS DEL JOC:

Hemisferi dret.
Instruccions per una performance col·laborativa.

Aquesta activitat es basa en una pràctica col·laborativa per grups, a partir d'una dinàmica de joc de cartes, similars a les que feia servir Joan Brossa en les seves obres.

Els participants reben amb aquestes cartes unes consignes a l'atzar per desenvolupar una acció teatral que documentaran en vídeo amb ajuda dels seus telèfons mòbils, agafant com a referència les peces de vídeo que feia Joan Brossa amb els seus col·laboradors i que hem pogut veure durant tota aquesta càpsula.

El joc de cartes es divideix en 4 cors que explicarem a continuació:

-Cartes de Participants.

Aquest coll indica qui són els participants que sortiran al vídeo, si és

un personatge (tu) o si es tracta d'un objecte (allò).

-Cartes de limitació.

Indiquen les limitacions que té la peça, si per exemple, s'ha de simular que es grava a càmera lenta o sota l'aigua, etc...

-Cartes de durada.

Marca la duració de l'acció teatral. (1 minut, 30 segons, etc...).

-Cartes de context.

-Aquestes cartes ens assenyalen si l'acció succeeix a un interior o a un exterior (a l'aula o el pati, per exemple).

Implementació:

1º) Feu grups de 4 o 5 participants i escolliu un delegat del grup. Mentrestant qui llegeix les instruccions ha de dividir les cartes per colls (Participants, Temps, Limitació i Context) i disposar-les en grups i sobre una taula de cap per avall.

2º) El delegat de cada grup ha d'agafar una carta de cada coll a l'atzar i sense mirar. No la pot mostrar a la resta del grup fins que el que llegeix les instruccions dona l'ordre.

3º) Les cartes ens ofereixen un marc d'acció però no es donen el contingut a treballar, això ha de ser decisió del grup.

4º) Una vegada tots els grups tenen les seves cartes, el que llegeix les instruccions ha de donar l'ordre perquè cada grup pugui veure les seves cartes i a partir d'aquest moment, el grup ha de decidir com fer aquesta col·laboració. L'activitat està pensada per tenir uns 10 minuts de planificació en grup i 15 minuts de realització. No us encanteu!

5º) És molt important que la peça sigui una col·laboració i es tingui en compte totes les opinions i veus del grup. En cas de dubte sobre com procedir amb les consignes i limitacions de les cartes, el grup ha d'iniciar un DEBAT per superar-les de la manera més creativa possible.

Un exemple ràpid:

A un grup li toquen les cartes “Vosaltres” “30 segons” “Càmera lenta” “Interior”.

Després de parlar entre tots decideixen gravar una peça teatral a on tots els membres del grup menys el delegat, simulen un partit de tennis a càmera lenta a l'interior de l'aula.

6º) Ja podeu començar! Que s'aixequi el teló!!

MATERIAL COMPLEMENTARI PER AL PROFESSORAT_

Per tot aquell professorat que vulgui ampliar els coneixements sobre els treballs de Joan Brossa, el MACBA, des del seu web, posa a la vostra disposició un recorregut específic amb vídeos, entrevistes, textos i imatges.

<http://www.macba.cat/ca/83325-joan-brossa>

L'HEMISFERI DRET

GUIÓ VEU NARRADORA

PREVI

- Preàmbul musical.
- Sense cap més explicació, comença un fragment de vídeo Nocturn

INICI: APARICIÓ DE LA VEU NARRADORA

Provant? Provant?

Hola!

Com anem?

Veig cares de pànic; no patiu.

Soc la Veu de L'hemisferi dret, un projecte del MACBA, el Museu d'Art Contemporani de Barcelona. Sembla que costa molt que la gent vingui al Museu. Sí, d'acord, hi ha molts guiris, però, i la gent de la ciutat? Sempre estem tan ocupats que no trobem el moment per visitar un museu. Potser és això; que no tenim temps, o potser és que tampoc ens interessa gaire. Ens fa mandra, no ens crida especialment l'atenció. Hi ha mil coses interessants que podem fer abans que anar a un museu. Per aquest motiu he decidit que, de moment, en comptes d'esperar que vingueu vosaltres, vinc jo a veure-us a la vostra classe.

Abans de res, ¿sabeu de què va això dels hemisferis del cervell? L'hemisferi esquerre és la part del cervell que regula la lògica de les nostres vides: els números, les lletres, l'ordre i la realitat. En canvi, el dret és tot el contrari, i s'ocupa de tot allò que no podem veure; del que està relacionat amb les sensacions, les emocions, les intuïcions, la imaginació i les capacitats creatives, com la música o l'art.

Potser això us sembla complex, o un pal, però no podeu marxar d'aquí. Podríeu escapar del museu, però no podeu escapar de la vostra classe. Sí, hi esteu atrapats.

Jo seré la vostra guia en l'experiència d'avui, però jo només sóc una veu; així que no us confongui la part esquerra del vostre cervell. No sóc un programa de ràdio. I no és que parli sola. No, que ningú s'espanti, però això s'assembla més a una sessió d'espiritisme. Es tracta de

comunicar-nos encara que estiguem separats en la distància i en el temps. És molt important que parlem amb mi, encara que no em veieu.

Comencem aquest Hemisferi Dret amb una novetat. Aquesta vegada he volgut sortir de l'edifici principal del MACBA per ficar el nas dins l'Arxiu del Centre d'Estudis i Documentació. Ah, que no sabíeu ni que existia? Doncs heu de saber que el MACBA no només té una Col·lecció d'obres d'artistes contemporanis des dels anys quaranta fins l'actualitat. Si us perdéssiu per l'Arxiu, trobaríeu publicacions d'artistes visuals i també materials especials, molts cops no publicats, com correspondència, fotografies i altres materials que ens acosten d'una manera diferent als artistes i a les seves obres. L'any 2012 l'Ajuntament de Barcelona i la Fundació Joan Brossa van dipositar al MACBA el fons de l'artista català. I és des d'aquí on comencem a treballar, perquè coneguem l'obra d'un artista no només a través de la seva producció, sinó també del seu arxiu. Posem-nos els guants i comencem a remenar.

“Vaig nèixer el 19 de gener de 1919 al carrer Wagner.(...) El meu pare es deia Joan Brossa i Clariana (...) Els avis paterns no els vaig arribar a conèixer. La meua mare es deia Paquita Cuervo i Prats (...) Em costa de recordar els fets de la meua infància perquè sempre he tingut la tàctica d'oblidar, a la qual he afegit més tard les ganes de caminar. Caminar i oblidar.”

De ben petit Joan Brossa acompanya el seu pare al cinema, a la seva tieta al teatre, i el seu avi, un guàrdia civil retirat, el passeja en ferrocarril. Des de la infantesa, l'artista es sent fascinat pels conills que surten del barret de copa o pel so del projector a una sala fosca plena de butaques.

Aquesta fascinació farà que, com a artista, Brossa faci jocs de cartes i de mans, pugui damunt d'un escenari, construeixi escombres amb peces de dòmino i escrigui partitures per a ballarines amb botes. Brossa treballarà una enorme quantitat de llenguatges artístics com la poesia, el teatre o l'objecte escultòric, experimentant amb els materials, transformant les seves característiques i alterant-ne la seva essència.

Però el que realment li complau és, i a qui no?, coincidir i fer-se amb un grup d'amics, procedents de diferents àmbits, amb qui, a més, en molts casos, col·laborarà artísticament. Així, la millor forma de començar a desxifrar l'univers de l'artista és desplegant les diverses constel·lacions, és a dir, les col·laboracions amb altres creadors.

“A les col·laboracions mai no he estat partidari de fer una cosa pensada sobre el text determinat. El que cal és trobar dues persones del mateix voltatge que actuïn amb llibertat; llavors, quan s'esdevé, la coincidència és perfecta. Ara, si perquè un fa un poema que parla de peixos, l'altre ha de pintar peixeres... em resulta fals i mecànic. El que cal és que surti una obra paral·lela, fugir de les il·lustracions, limiten la imaginació del lector. (...)”

A la història de l'art contemporani ens trobem molts artistes que prefereixen no ser els únics protagonistes de les seves creacions. No volen rebre tots els aplaudiments. No necessiten que a la cantonada de sota a la dreta d'una pintura només aparegui la seva signatura. Per aquest motiu, al llarg del segle XX, l'autoria única conviu amb obres signades per més d'un creador, és més, els membres d'algunes agrupacions, com les Guerrilla Girls, encara romanen anònims. De fet, aquesta càpsula dirigida al vostre hemisferi dret és en sí mateixa fruit d'una col·laboració entre el col·lectiu Avalancha i l'artista Jordi Ferreira. Són les quatre veus que heu sentit i sentireu, interpretant la veu del mateix Brossa.

El veiem treballant al costat de pintors com Joan Miró o Antoni Tàpies; cineastes com Pere Portabella, o músics com Mestres Quadreny i Carles Santos. La col·laboració implica establir un procés de treball en què l'obra és el resultat d'una suma d'esforços i on s'intenten suprimir les jerarquies perquè tots els creadors participin i s'impliquin per igual. Amb el tira i arronsa creatiu de la participació col·lectiva l'obra de cada artista es veu reforçada, trastocada o enriquida des de la dels altres. S'animen a intercanviar papers i a interpretar rols nous que mai haguessin imaginat representar. Cada trobada esdevé per Brossa un motor per experimentar amb diferents creadors i amb diferents llenguatges. L'actitud de l'artista és com la dels transformistes que tant li agraden.

El 1966 Brossa concep amb el compositor Mestres Quadreny la Suite Bufo, una obra per a pianista, ballarina i el que ell anomena una cantatriu, a mig camí entre cantant i actriu. En efecte, com podeu intuir per les imatges que esteu veient, es tractava d'una obra que experimentava amb la possibilitat d'adoptar diferents rols i amb una marge d'improvisació i llibertat considerable.

Durant la seva trajectòria artística el propi Brossa també va adoptar diferents rols, per desdibuixar-los. Ja hem dit que el podem veure com un artista, però també com a un mag o un transformista. I qui millor perquè conegué de primera mà la pràctica del transformisme que Leopold Fregoli i el seu deixeble Fregolino! Que s'aixequi el teló.

Frègoli i el seu seguidor Fregolino canvien de disfressa a l'escenari tan ràpidament que els espectadors ho viuen com un espectacle de màgia en què succeeix una veritable metamorfosi. Quan parlem de transformisme en relació al procés de treball de Brossa, parlem de mutació, de la seva capacitat d'adoptar diferents formes o vies d'expressió: del poeta, al mag, passant per l'artista, per acabar sent Joan.

“Jo sempre havia sentit una atracció gairebé inexplicable per Fregoli, que havia començat a casa meua, on se n'havia parlat amb una admiració gran: l'àvia, el meu pare, tothom. Per aquesta raó quan vaig descobrir en aquesta època del Dau al set que a les variétés del Select, al carrer Gran de Gràcia, actuava com a transformista un tal Fregolino- uns anys abans ja havia vingut a Barcelona, vaig anar de seguida.”

A continuació ens acostarem breument al seu fascinant univers creatiu, precisament a través dels seus encontres amb artistes de diferents disciplines, des d'inicis dels anys 40, fins a l'any de la seva mort, el 1998.

Després de la Guerra Civil Espanyola, que acaba el 1939, el nostre país viurà els difícils anys de la dictadura franquista fins a l'any 1975. És en aquest context que un jove Joan Brossa fa les seves primeres passes com artista i coneix Joan Prats, promotor artístic català i íntim amic de Joan Miró. La seva biblioteca serà un motor decisiu per inspirar Brossa. En el mateix moment coneix el filòsof Arnau Puig, els pintors Joan Ponç, Antoni Tàpies, Modest Cuixart i Joan-Josep Tharrats, amb

els quals va fundar el grup avantguardista català Dau al Set. El lloc ideal per a les seves trobades i els seus intercanvis va ser la revista amb el mateix nom on, fullejant els diferents números un pot trobar poemes al costat de fotogrames de pel·lícules, crítiques d'exposicions o gravats o peces úniques.

“No sé si va ser en aquella reunió o en la següent que es va plantejar la qüestió del títol. Cuixart proposà: el Dau. Algú va dir que quedava pobre i suggerí Dau a l'u. Un altre comentà: Dau al dos i el compte seguí fins al sis. I jo vaig afegir d'una manera espontània “al set”, sense tenir gens present que era una “impossibilitat”. I van comentar tots: “Ah, és clar, està bé.”

L'amistat entre Tàpies i Brossa neix a mitjans dels anys 40. A l'Arxiu Macba es conserven, per exemple, les cartes que intercanvien els artistes, durant una estança de Tàpies amb una beca a Paris. Així, la primera col·laboració amb Tàpies, es dona dins el col·lectiu Dau al set, però continuarà durant molts anys, donant fruit a alguns llibres d'artista com Cop de Poma (1963), Novel·la (1965), Frègoli (1969) o El rei de la màgia (1986) entre molts d'altres!!

“Cop de poma va sorgir perquè en Miró es preocupava del treball en equip; deia que el treball en equip era la salvació de l'art en el futur. Va voler fer una temptativa amb gent que tinguessin una afinitat amb ell i bona alçada mental.”

Ja des d'inicis dels anys 40 a Brossa li interessa expandir l'activitat poètica a l'escenari teatral. Junt amb revistes com Dau al set, i els llibres d'artista, Brossa col·labora en la creació de obres que no són ben bé ni teatre, ni performance, ni un concert de música, sino tots tres alhora i que podem definir com “accions musicals”. La Suite Bufa, de la que ja heu vist algunes imatges, és només una d'elles, junt amb altres obres com Concert irregular, on de nou trobem alguns noms que potser us seràn familiars i d'altres de què estem a punt de parlar. En ella col·laboren Pere Portabella, Joan Brossa, Anna Ricci i Carles Santos en motiu del 75è aniversari de Joan Miró.

...He col·laborat moltes vegades amb Mestres Quadreny. Tenim una òpera, dues cantates, tres ballets i dues peces de teatre musical. (...) Darrerament he col·laborat amb el pianista Carles Santos (...) La seva primera obra de compositor ca ser Concert irregular, estrenat a Saint Paul de Vence l'any 1968 amb motiu d'una exposició d'homenatge a Miró.”

Des de ben petit Brossa es fascina amb la màgia del cinema. A finals dels anys quaranta, en la mateixa època en que co-crea Dau al set, l'artista escriu dos guions cinematogràfics Foc al càntir i Gart. Dos guions que no es filmaran, que restaràn invisibles, fins que poc després de la mort de Brossa el 1998, el seu amic, l'artista Frederic Amat, farà una pel·lícula amb el guió de Brossa de Foc al càntir.

Però hi ha una important col·laboració cinèfil·la que donarà com a fruit pel·lícules com Nocturn 29 i No compteu amb els dits, de les que esteu veient algunes imatges. Es tracta de dues obres experimentals, un cinema que potser us sembli una mica...extrany? És un tipus de proposta on no es vol explicar cap història ni construir cap narració. En el seu lloc, afagafa el protagonisme l'experimentació amb les formes i amb unes imatges, com les de la publicitat, que durant els anys 60 i 70 comencen a ocupar les pantalles del món sencer. Sí, ho sé, tot plegat us sonarà una mica estrany. Però així és l'art contemporani, [una mica] sorprenent i una mica desconcertant, també.

Deveu estar una mica saturats de veure tanta activitat en un artista que durant tota la seva vida no va parar de crear obres amb els seus amics i col·laboradors sense poder-vos moure dels vostres seients. Us agrada treballar en equip?

No remugueu, que us estic sentint!!

Potser va sent hora que aixequem els culs de les cadires i us poseu a treballar una mica.

Ara que ja coneixeu una mica l'obra del Joan Brossa, i si ens posem en moviment?

L'hemisferi dret ens demana passió, emoció, i acció. Així que afineu bé les orelles per digerir les instruccions i... posar-vos a executar... la vostra pròpia peça col·laborativa!

Us he portal una col·lecció de cartes poc convencionals i una nova proposta d'acció a l'aula, aquest cop la cosa tracta de col·laborar i crear en grup. Amb les cartes trobareu unes instruccions, em faria falta que un de vosaltres les llegeixi en veu alta a tot el grup. Jo marxo a fer un vol, torno d'aquí a vint minuts a veure que heu fet. Fins ara!

BIBLIOGRAFIA SOBRE JOAN BROSSA:

Bordons, G. (1998). Introducció a la poesia de Joan Brossa. Barcelona: Edicions 62

Coca, J. (1992). Joan Brossa, oblidar i caminar. Barcelona: Editorial La Magrana.

Diversos autors. (2001). Joan Brossa o la revolta poètica. Barcelona: Fundació Joan Brossa, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i Fundació Joan Miró.

London, J. (2010). Contextos de Joan Brossa. L'acció, la imatge i la paraula. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona.

Marrugat, J. (2009). «El saltamartí» de Joan Brossa: Les mil cares del poeta. Tarragona: Arola Editors.

Permanyer, Ll. (1999) Records Brossa x Brossa. Barcelona: Editorial La Campana.

Planas, E. (2002). La poesia escènica de Joan Brossa. Barcelona: Associació d'Investigació i Experimentació Teatral.

Vallès, I. (1996). Joan Brossa: les sabates són més que un pedestal. Barcelona: Editorial Alta Fulla.

Agraïments a totes les persones implicades, en especial a Judith Barnés, Estel Fabregat, Víctor Gonzalo, Teresa Grandas i Llorenç Mas.